

Ελληνικοί και αγγλικοί βίοι διασταυρώνονται

Δημοσίευση: 29 Νοε 2017, 13:29 | Τελευταία ενημέρωση: 29 Νοε 2017, 13:29

Μια από τις μεγαλύτερες για μένα απολαύσεις του καλοκαιριού ήταν μια εκδρομή στο Μουσείο Μπενάκη, για να δω την προσωρινή έκθεση «Γκίκια – Κράξτον – Λη Φέρμορ: η γοητεία της ζωής στην Ελλάδα». Η έκθεση αυτή, που είχε νωρίτερα παρουσιαστεί στη Λευκωσία και θα έρθει την άνοιξη στο Λονδίνο, αφηγείται την ιστορία, μέσω λόγου και εικόνων, της φιλίας μεταξύ των ζωγράφων Νίκου Γκίκια και Τζον Κράξτον και του συγγραφέα Πάντυ Λη Φέρμορ. Η έκθεση είναι γεμάτη όμορφους πίνακες, φωτογραφίες και σχέδια, προσωπικά ενθύμια και φιλολογικά αποσπάσματα.

Κι αυτοί ακριβώς οι λόγοι είναι που την κάνουν ελκυστική. Αλλά εκτίμησα ιδιαίτερα και τον διεξοδικό τρόπο με τον οποίο οι επιμελητές εξέτασαν και εξήγησαν το πώς διασταυρώθηκε η ζωή των τριών καλλιτεχνών: στο Λονδίνο, την Αθήνα, την Ύδρα, την Καρδαμύλη, τα Χανιά και την

Κέρκυρα. Η έκθεση αναδεικνύει τη σημασία αυτής της συνάντησης μεταξύ του Ελληνισμού, σε όλες του τις διαστάσεις, και της «Αγγλικότητας».

Οι πολιτιστικοί δεσμοί γοητεύουν πάντοτε. Όπου κι αν συναντιούνται οι άνθρωποι, οι ιδέες και οι γλώσσες, η δημιουργία ανθίζει και οι ενδιαφέρουσες ιστορίες πολλαπλασιάζονται. Διαβάζω τώρα για τη ζωή του Νίκου Στάγκου (γεννημένου το 1936), ο οποίος ήταν για πολλά χρόνια ο πολύ σπουδαίος συντάκτης τέχνης στον εκδοτικό οίκο Thames & Hudson. Ο Στάγκος, που οι γονείς του ήταν ελληνικής καταγωγής από τη Βουλγαρία και την Κωνσταντινούπολη, μεγάλωσε στην Αθήνα και σπούδασε στις ΗΠΑ. Ήρθε στο Λονδίνο το 1965 και δεν έφυγε ποτέ. Αρχικά υπηρέτησε ως ακόλουθος τύπου στην Ελληνική Πρεσβεία, παραιτήθηκε εξαιτίας του πραξικοπήματος. Ύστερα έγινε συντάκτης ποίησης στο Penguin Books: μια εκπληκτική θέση την εποχή εκείνη για έναν νεαρό του οποίου η μητρική γλώσσα δεν ήταν αγγλική. Υπό την αιγίδα του, ο Penguin σύστησε την ποίηση του John Ashbery, του Fernando Pessoa και της Μαρίνας Τσβετάγιεβα στο αγγλικό κοινό. Ο Στάγκος παρέμεινε εκεί επτά χρόνια, πριν να μετακινηθεί στον Thames & Hudson, όπου πραγματικά απογειώθηκε η σταδιοδρομία του.

Όπως κι εγώ, κι ο Στάγκος ήταν γκέι. Από το 2009, ο επί σειρά ετών σύντροφός του, Αμερικανός μυθιστοριογράφος Ντέιβιντ Πλαντ (David Plante), εκδίδει τα απομνημονεύματά του. Οι δυο άντρες έζησαν μαζί μια συναρπαστική ζωή. Όταν γνωρίστηκαν ο Πλαντ και ο Στάγκος το 1965, ο Στάγκος είναι κιάλας φίλος του περιφημου ποιητή Στήβεν Σπέντερ, που συστήνει και τους δυο στον λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό κόσμο του Λονδίνου. Πρόκειται για τη δεκαετία των 'swinging sixties' και την έναρξη του φαινομένου που θα έμενε γνωστό για πολλά χρόνια ως «ανεκτική κοινωνία». Η ομοφυλοφιλία αποποινικοποιήθηκε μερικώς (το 1967 – γιορτάζουμε φέτος την επέτειο των 50 χρόνων από την απελευθέρωση αυτή), το βρετανικό ποπ παγκοσμιοποιήθηκε, και άνησαν η μόδα και η κουλτούρα του Λονδίνου. Ο Στάγκος και ο Πλαντ κολύπησαν με αυτοπεποίθηση σε αυτό το καινούργιο περιβάλλον, και φαίνεται ότι γνώρισαν όλους όσους ήταν σπουδαίοι πολιτιστικά στην πρωτεύουσα και πέρα απ' αυτή.

Οι βρετανικοί εκδοτικοί οίκοι πάντα αγνοούσαν (κι ακόμη αγνοούν!) τη νεοελληνική λογοτεχνία – σχεδόν στο σύνολό της. Το 1966, ο Penguin εξέδωσε μια σπάνια ανθολογία της νεοελληνικής ποίησης (με ποιήματα των Καβάφη, Σεφέρη, Ελύτη και Γκάτσου) και το 2017 (μόνο 50 χρόνια μετά!), εξέδωσε το «Austerity Measures»: ανθολογία της ελληνικής ποίησης από την εποχή της οικονομικής κρίσης. Στο μεσοδιάστημα δεν εξέδωσε ο Penguin κανένα νεοελληνικό λογοτεχνικό έργο, εκτός από δυο ιδιότροπα έργα που η ύπαρξή τους με προβληματίζει πάντα. Το 1969, ο Penguin εξέδωσε την αγγλική μετάφραση του

μυθιστορήματος «Το τρίτο στεφάνι» του Κώστα Ταχτσή, και το 1974, εξέδωσε στα αγγλικά την πρώτη υψηλών προδιαγραφών συλλογή της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου. Ξέρω πλέον, βέβαια, ότι ο κοινός παράγοντας και στους δυο τόμους ήταν ο Νίκος Στάγκος, που παρήγγειλε την μετάφραση του Ταχτσή και μετέφρασε ο ίδιος τον Ρίτσο. Ο Στάγκος ήξερε καλά τον Ταχτσή, όπως κι ο Πλαντ αφηγείται, με αποκαλυπτικό τρόπο, στο *Becoming a Londoner*, και αποφάσισε να τον εκδώσει στα αγγλικά ως επίδειξη απείθειας και αλληλεγγύης με την πατρίδα του επί χούντας. Και επιπλέον ερωτεύθηκε την ποίηση του Ρίτσου ως νεαρός κομμουνιστής· σύμφωνα με τον Πλαντ, παρά τρία να αποβληθεί από το Κολλέγιο Αθηνών εξαιτίας αυτού του πάθους.

Απεβίωσε ο Στάγκος το 2004. Άφησε πίσω του δυο ποιητικές συλλογές στα ελληνικά (και οι δυο έχουν εξαντληθεί και δεν κατάφερα ακόμη να βρω αντίτυπα), και μερικά χαρτόγραφα ποιημάτων στα αγγλικά, που συγκεντρώθηκαν μετά θάνατον και εκδόθηκαν με τίτλο «Pure Reason («Καθαρός λόγος»)). Πρόκειται για ωραία ποιήματα: κάπου φιλοσοφικά, με τις αφαιρέσεις τους να έχουν εξανθρωπιστεί και αμβλυυνθεί από την αγάπη. Και η εργασία του Στάγκου στον Thames & Hudson δεν έχει ξεχαστεί: τα περισσότερα από τα πιο σημαντικά του βιβλία διατίθενται κι ακόμη, και ο εκδοτικός οίκος χορηγεί προς τιμή του μια ετήσια διάλεξη στο University College London για την ιστορία της τέχνης.

Πρόκειται, ίσως, για μια μικρή (μόνο) υποσημείωση σε ό,τι αφορά τις μακράς διάρκειας πολιτιστικές σχέσεις μεταξύ Βρετανίας και Ελλάδας, αλλά η υποσημείωση αυτή είναι πλούσια σε υλικά και έχει πραγματική αφηγηματική δύναμη.

Τζων Κίτμπερ

28 Νοεμβρίου 2017

